32.OTURUM

Türkiye'de Yerel Düzeyde Seçilmiş Temsilcilerin Durumuna İlişkin İnceleme ve Bilgi Toplama Misyonu

Tavsiye Kararı 397 (2017)[1]

1. 8 Şubat 2016'da Kongre Bürosu Türkiye raportörlerinden, seçilmiş belediye başkanları ve meclis üyelerine yönelik giderek artan sayıda tutuklama, gözaltı ve görevden alma nedeniyle Türkiye'nin Güneydoğusunda yerel düzeyde seçilmiş temsilcilerin durumunu araştırmak üzere bir inceleme ve bilgi toplama misyonunu yerine getirmelerini talep etti.

2. Raportörler özellikle bu gelişmelerin Türkiye'nin 9 Aralık 1992'de kabul ettiği ve 1 Nisan 1993'te yürürlüğe giren Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı (AKAS No. 122, bundan böyle "Şart" olarak geçecek) kapsamındaki taahhütlerini etkileyip etkilemediğini değerlendirme kaygısını taşıdılar.

3. 15 Temmuz 2016 darbe girişimi de dahil olmak üzere Türkiye'de meydana gelen olaylar nedeniyle raportörler misyonlarını Aralık 2016'ya kadar tamamlamadılar, Ankara, İstanbul ve Diyarbakır'da bir dizi görüşme yaptılar. Sürecin bütün aşamalarında Türk makamlarının mükemmel iş birliği ve desteğinden yararlandılar ve aldıkları yardım ve destek ve Kongre ile diyalog kurma istekleri nedeniyle bu makamlara teşekkür ederler.

4. Kongre Türkiye'nin, istikrarına yönelik tehditler, terör saldırılarındaki artış, darbe girişimi, sınırlarında milyonlarca sığınmacı ve savaş dahil, karşı karşıya olduğu zorlukların gayet farkındadır.

5. Kongre her türlü terörizmi ve şiddet içeren aşırılığı kesinlikle mahkum eder. Hiç kimse Türkiye'nin kendisini ve kurumlarını korumak üzere uygun ve orantılı önlemler alması gerektiğini yadsıyamaz.

6. Kongre şiddet içeren aşırılıkla mücadeleyi öncelikli eylemlerinden biri olarak kabul edip yerel yönetimlerin bu anlamda oynayacakları eşsiz ve önemli bir rollerinin olduğuna ve yerel demokrasinin sağlıklı işlemesinin bu tehditlerle mücadelede temel bir araç teşkil ettiğine inanmıştır.

7. Kongre:

a. yerel düzeyde seçilmiş birçok temsilcinin tutuklanması ve görevden alınmasının yerel düzeyde çoğulcu demokrasiye ağır zarar verme riski taşımasından ve siyasi partileri ve sivil toplumu ciddi olarak zayıflatmasından kaygı duymaktadır;

b. yerel düzeyde seçilmiş temsilcilerin terörle mücadele çerçevesinde gözaltına alınması ve tutuklanması ve tutukluluğu uzatma uygulamasına yaygın bir şekilde başvurulmasının zararlı olduğuna ve Türkiye'nin karşı karşıya olduğu terörist tehditlerle baş etme kapasitesini zayıflattığına inanmaktadır;

c. seçilmiş yerel temsilcilere yönelik tutuklamaların çoğunun terörizm suçlaması temelinde yapıldığını gözlemektedir ki, bu terörizm tanımı Avrupa Konseyi organları, Avrupa Birliği ve diğer uluslar arası örgütler tarafından eleştirilmekte ve Avrupa Konseyi üye devletlerinin çoğundaki uygulama ile ters düşmektedir;

[1] Kongre tarafından 29 Mart tarihinde 2. oturumda görüşülerek kabul edilmiştir (bkz belge CG32(2017)13ı açıklayıcı not), eş-raportörler: Anders KNAPE, İsveç (L, EPP/CCE) ve Leendert VERBEEK, Hollanda (R, SOC)

d. 12 Nisan 1991'de çıkarılan 3713 sayılı Türk Terörle Mücadele Kanununun özellikle ifade edilen bazı beyanlar ve görüşler hususunda kullanılmasının Türkiye'de siyasi çoğulculuk ve yerel demokrasinin pratikteki uygulaması üzerinde olumsuz bir etkisinin olduğunu kaydeder;

e. Eylül 2016'ya kadar aralarında Türkiye'nin de yer aldığı çoğu Avrupa devletinde yürürlükte olan, meşru bir şekilde görevden alınan seçilmiş belediye başkanlarının yerine belediye meclisi tarafından seçilen bir belediye başkanını göreve getirme uygulamasının her türlü kanun dışı icraata karşı yeterli bir güvence olduğu ve bu uygulamanın sürdürülmeyi hak ettiği görüşündedir;

f. Türk Anayasasının 121 Maddesinin 3.Fıkrası uyarınca 1 Eylül 2016'da Olağanüstü Hal kapsamında çıkarılan, merkezi makamlara kovuşturması süren seçilmiş belediye başkanlarının yerine "seçilmemiş belediye başkanlarını" atama yetkisi veren 674 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Şarta taraf olan Türkiye'nin taahhütlerine, özellikle de yerel yönetimin gizli seçim sistemine göre serbestçe seçilmiş meclisler veya kurullar tarafından icra edilmesi gerektiğini öngören 3. Maddeye ters düştüğüne inanmaktadır;

g. Türkiye'nin Güneydoğusunda 82 belediyenin seçilmiş belediye başkanlarının tutuklanıp yerlerine "merkezi makamlar tarafın atanan belediye başkanlarının" getirilmesinin bu bölgedeki fiili yerel demokrasi uygulamasını etkin bir şekilde askıya aldığını kaydeder zira bu şehirlerdeki belediye meclislerinin çoğu faaliyetlerini durdurdular ve neredeyse altı milyon Türk vatandaşı yerel düzeyde siyasi temsilden mahrum bırakıldı ki bu da Şartın 7. Maddesinin 1. Fıkrasını ihlal etmektedir (yerel düzeyde seçilmiş temsilcilerin görevlerini serbestçe yerine getirmeleri);

h. bu belediye meclislerinin yetkilerinin ve sorumluluklarının "merkezi makamlar tarafından atanan belediye başkanlarına" devredilmesinin Şartın 8. Maddesinin 3. Fıkrasının ihlal eden orantısız bir idari denetim şekli olduğuna inanmaktadır;

i. İçişleri Bakanının 11 Kasım 2016'da valilere gönderdiği genelgeyle eş-başkanlık sisteminin illegal ilan edilmesinden ve eş başkanların tayin edilmesinin suç sayılmasından endişeye kapılmaktadır;

j. yerel kamu hizmetlerinde gidilen tedrici kesintiden ve özellikle kadın sığınma evlerinin kapatılması ve kadınlara, çocuklara ve ailelere yönelik diğer hizmetlere son verilmesinden kaygı duymaktadır. Vatandaşlara sunulan hizmetlerde yapılan bu tür kesintiler Şartın 4. Maddesinin 4. Fıkrası (yerel makamlara verilen yetkiler tam ve münhasırdır) ve 9. Maddesinin 1. Fıkrasını (yerel makamlara serbestçe kullanabilecekleri yeterli mali kaynaklar sağlanacaktır) ihlal etmektedir.

8. Kongre yukardaki hususlar ışığında Bakanlar Komitesine Türk makamlarını aşağıdaki hususları yerine getirmeye davet etme çağrısında bulunur:

a. "merkezi makamlar tarafından atanan belediye başkanları"na ilişkin yasama önlemlerini iptal etmek ve belediye başkanının görevden alınması halinde belediye meclislerine bir başkan vekili seçme yetkisini vermek;

b. yerel düzeyde seçilmiş temsilcilerin tutuklanmasının Avrupa Konseyi standartlarıyla uyumlu bir şekilde alınan, ulusal hukuk usulüne uygun bir karar olmasını sağlamak;

c. duruşma-öncesi tutuklu olan yerel düzeyde seçilmiş temsilcilerin serbest bırakılmaları amacıyla, durumlarını, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine uygun olmasını sağlamak üzere incelemek ve uygun olduğu hallerde derhal serbest bırakmak;

d. 11 Kasım 2016 tarihli bakanlık genelgelerini eş-başkanların atanmasını yasal hale getirecek şekilde gözden geçirmek;

e. Türk mevzuatını terörizm tanımını Avrupa standartlarıyla, özellikle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadıyla uyumlu hale getirmek üzere gözden geçirmek;

f. Kongre üyeleri ve Kongredeki Bağımsız Uzmanlar Grubunun Türk üyelerinin görevlerini yerine getirmek ve bu amaçla özgürce dolaşmak için serbest bırakılmasını sağlayacak uygun önlemleri almak.